

Stockholm den 5 juni 2020

Regeringskansliet
Finansdepartementet
103 33 Stockholm
Sverige

MED E-POST: finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Remissvar: Reviderade förslag för ett stärkt spelarskydd till följd av spridningen av sjukdomen covid-19 (Fi2020/02404/OU)

1. Inledning

Paf Consulting Abp (nedan ”Paf”) är ett bolag inom Paf-koncernen vars mål är att samla in medel till allmännyttiga ändamål genom att erbjuda trovärdiga och ansvarsfulla spel till allmänheten. Paf har idag tillstånd från bl.a. Spelinspektionen (“Si”) att bedriva vadhållning och kommersiellt onlinespel i Sverige. Paf har även tillstånd från Si att bedriva bordsspel ombord på fartyg i internationell trafik.

Paf vill hänvisa till det remissvar som ingavs i samband med promemorian Ett stärkt spelarskydd till följd av spridningen av sjukdomen covid-19 (Fi2020/01934/OU), den 8 maj 2020. Samtliga kommentarer i remissvaret vidhålls och Paf ser att det av regeringen nu ändrade förslaget inte förändrar något vad gäller den befarade effekten att spelare söker sig till olicensierade speloperatörer vilket för med sig ett minskat konsumentskydd. Paf vill också understryka att inte endast kasinospel utgör ett spel som är förenat med risker. Även inom vadhållning kan vi se att det förekommer spelberoendeproblematik.

Paf har följande kommentarer på promemorian Reviderade förslag för ett stärkt spelarskydd till följd av spridningen av sjukdomen covid-19 (Fi2020/02404/OU) (nedan ”Förslaget”).

2. Pafs kommentarer på det reviderade Förslaget

2.1 Andra spel än onlinekasino kan leda till problemspel

Paf ifrågasätter starkt den riskklassificering av spel som lagstiftaren gör genom att ändra förordningen så att insättningsgränsen och begränsning av bonus endast skall gälla kommersiellt

onlinespel, d.v.s. nätkasino, och värdeautomater i form av en förlustgräns. Paf anser inte att det är motiverat att begränsningarna skall omfatta enbart en spelform. Detta kan ifrågasättas inte minst utifrån ett konsumentskyddshänseende.

I det reviderade Förslaget anges att onlinekasino utgör ett av de farligaste spelen. Paf anser att lagstiftaren utan tillräckligt underlag drar slutsatsen att problemspelande enbart eller till allra största del förekommer vid spel på onlinekasino. Paf håller inte med utan menar att det finns många spelkategorier som är riskfyllda.

Spel på onlinekasino är förenat med risker precis som all form av spel. Kasinospel på internet kan med sin snabbhet i spel och utfall anses vara extra beroendeframkallande, särskilt hos vissa personer. Detta betyder dock inte att övriga spelformer är ofarliga. Vadhållning online har de senaste åren utvecklats till en allt snabbare spelform vilket är associerat med en större risk för spelberoende. Exempelvis live-betting har ansetts extra problematiskt utifrån ett spelberoendeperspektiv eftersom det är ett snabbt spel med snabb återkoppling av resultat. Detta bekräftas även av riskbedömningen i verktyget Asterigs¹ där online-vadhållning inklusive live-betting hamnar i den högsta riskkategorin. Asterigs är ett av två verktyg som idag används för att riskbedöma spel. Nya sätt att spela inom varje kategori utvecklas hela tiden och det vore därför vanskligt att dela in spelen i olika riskkategorier. Inte heller är det oproblematiskt med traditionell vadhållning online på sport eller trav. Vadhållning kan i sig anses problematisk utifrån det hänseendet att spelandet vanligen är förknippat med ett hos spelaren starkt intresse för den specifika sporten eller hästkapplöpningen. Spelandet kan vara en del av en livsstil eller identitet och det kan således vara svårare att lämna denna typ av spelform jämfört med spelautomater eller kasinospel som är ett rent slumpspel och sällan förenat med något personligt intresse hos spelaren. Det finns många exempel på personer som drabbas av långvarigt spelberoende inom vadhållning, precis som inom nätkasino. En person med spelproblem är också vanligen mer lätttrölig mellan olika spelformer, det är spänningen och chansen att vinna som lockar, oavsett spelform. Av information från Stödlinjen som återges i Si:s rapport² från den 18 maj 2020 kan man se att problemspelare ansett det vara en underlättande faktor att sportvadhållning helt har uteblivit under Coronapandemin. Detta visar att spelformen inte upplevs som oproblematiskt bland spelarna och således borde omfattas av de föreslagna begränsningarna.

Paf kontaktar proaktivt de kunder som anses vara i riskzonen för spelproblem. Vår långa erfarenhet inom detta område visar att spelproblem finns i alla olika spelformer och online-vadhållning är högt representerade i statistiken. Av de spelare som är i den mest riskfyllda kategorin har 41 % helt eller delvis spelat på vadhållning. En icke-obetydlig del av de spelare som är i riskzonen för spelberoende utgörs således av andra än nätkasinospelare. Detta är mycket viktigt att ha i åtanke. En uppdelning av spelformer utifrån vilket som är farligast kan bli missvisande och ge en falsk trygghet hos konsumenterna av att vadhållning på trav eller sport inte skulle kunna leda till spelproblem. Allt spel är förenat med risk och bör hanteras därefter för att skydda konsumenterna. Även i förarbetena till spellagen (2018:1138) anges att det är komplext att bedöma vilka spelformer som anses mer eller mindre riskabla bl.a. eftersom de riskfaktorer som finns i

¹ asterig.org

² 20Si1184

större eller mindre utsträckning kan ändras och därmed göra en spelform mer riskabel ur ett problemspelsperspektiv³. Således gör man i spellagen ingen särbehandling av spel utifrån risk.

Det ovan anförda visar att vadhållning inte är oproblematiskt utifrån ett spelansvarshänseende. Trots dessa riskfaktorer undantas nu vadhållning helt från regeringens Förslag där syftet är att stärka skyddet för spelarna. Det faktum att nätkasino begränsas men inte vadhållning, leder sannolikt till att den spelberoende bara fortsätter spendera pengarna på vadhållning där det är möjligt eller som tidigare påtalats går vidare till en olicensierad aktör där allt spel står öppet utan varken begränsningar eller konsumentskydd. Denna effekt kan inte ha varit lagstiftarens syfte.

Paf anser att en nationell gemensam förlustgräns som omfattar samtliga spel och samtliga spelbolag inom licenssystemet vore mycket mer verkningsfullt för att nå det eftersträvade konsumentskyddet (se punkt 2.4 nedan och Pafs tidigare remissvar).

2.2 Begränsningar måste understödjas av fakta

I Förslaget anges att det finns "indikationer" på att spelandet på onlinekasino för närvarande ökar. Något närmare faktaunderlag för att så är fallet har dock inte presenterats. Skälet till den tillfälliga förordningen har också uppgetts vara att spel på sportvadhållning har ställts in vilket antas leda till ett ökat spelande på onlinekasino. Paf anser att substansen i detta antagande kan ifrågasättas av bland annat två skäl; (i) det finns ingen statistik som visar att vadhållningsspelarna har övergått till att spela kasino online, däremot kan man se en tydlig övergång till vadhållning på trav på vilket spelandet också har ökat i betydande grad; (ii) idrottsevenemang har nu börjat återupptas varför spelobjekten för sportvadhållning kommer tillbaka och den eventuella risken att spelare skulle byta spelform till onlinekasino måste således anses obsolet, om den ens någonsin förelegat.

Senaste rapporten från Skatteverket visar att det enda spel som de facto har ökat under pandemin är vadhållning på trav, så mycket som 37 % ökning under första kvartalet. Även i rapporten⁴ från Si den 18 maj 2020 framgår det att man inte kan se någon tydlig ökning av kasinospel online. I Si:s rapport framgår det vidare att spel på sportvadhållning minskat vilket är en naturlig följd av att idrottsevenemang har ställts in under den rådande pandemin. En spelform som uppenbart har ökat är dock vadhållning på trav. Således kan man konstatera att det har skett en förflyttning från sportspel till vadhållning på hästar. Den av regeringen påstådda ökningen av spel på nätkasino understöds inte av fakta. Den tydliga ökning som sticker ut är vadhållning på trav, ett spel som regeringen nu, trots detta, väljer att undanta i det reviderade Förslaget.

Paf har i sin verksamhet inte sett något ökat spelande på onlinekasino till följd av Coronakrisen, snarare kan Paf se en minskning av spelandet vilket också bekräftas av Skatteverkets senaste rapporter om spelskatt på den svenska spelmarknaden.

Spelskatt Sverige - hela den reglerade marknaden:
Januari: 1319 (42,5 per dag)

³ SOU 2017_30 Del 1, sid 301.

⁴ 20Si1184.

Februari: 1219 (42,0 per dag)

Mars: 1110 (35,8 per dag)

April: 1164 (38,8 per dag, dvs en minskning om cirka 12 % i det dagliga spelandet om man jämför med januari).

Paf kan inte heller se några tecken på förflyttning till kasinospel hos de kunder som tidigare spelat vadhållning. Till skillnad från vad regeringen påstår ser vi liksom många andra aktörer på marknaden en nedgång i spelverksamheten och den s.k. Coroneffekten som lagstiftaren hänvisar till att skulle medföra en ökad risk för spelproblem är inte verklighetsförankrad.

Det finns inget tydligt bevis att pandemin har lett till ett ökat spelande på onlinekasino. Trots detta underbyggs Förslaget i sin helhet på just detta antagande, utan tillförlitliga fakta. Dessutom undantas den spelform som faktiskt har ökat till följd av pandemin, nämligen vadhållning på trav. Paf finner det anmärkningsvärt att regeringen motiverar så långtgående begränsningar i näringsverksamhet enbart på "indikationer". Detta är särskilt graverande då begränsningarna innebär en snedvriden konkurrens mellan marknads aktörer.

2.3 Problemet med kanaliseringen och ett minskat konsumentskydd kvarstår

Såsom Paf redan har framhållit i sitt tidigare remissvar har de tillfälliga åtgärder som nu föreslås otvivelaktigt en påtaglig effekt på spelmarknadens licensierade aktörer. Paf är djupt oroad att de förslag som regeringen nu föreslår kommer att få motsatt effekt och bidra till att det licenssystem med ökad kontroll och konsumentskydd som sakta men säkert har byggts upp i Sverige kommer att urholkas. I förarbeten till nuvarande spellag anges det tydligt att syftet med lagstiftningen är att uppnå en långsiktig hållbar spelmarknad. För detta behöver förutsättningarna för marknads aktörer vara stabila och förutsägbara.⁵ Införandet av en tillfällig förordning med betydande förändringar i förutsättningarna att driva verksamhet, som dessutom kräver teknisk utveckling och skall implementeras på kort tid, bidrar inte till eftersträvad stabilitet för att uppnå en långsiktig hållbar spelmarknad.

Si har själva i sitt remissvar⁶ uppgett att det finns svårigheter att komma åt de olicensierade aktörerna, bland annat har man stött på problem med banksekretessen vid försök att implementera betalningsblockering. Det skall som Si själva också nämner noteras att allt olicensierat spel faktiskt inte är olagligt och således helt saknar förutsättningar att utestänga. Det är enligt spellagen inte förbjudet för spelbolag att ha svenska spelkunder så länge spelverksamheten inte riktas mot den svenska marknaden, t.ex. spel som tillhandahålls på engelska och erbjuder internationella betalningsmetoder är lagliga och kan inte angripas genom myndigheternas försorg. Detta faktum gör det än mer viktigt för de licensierade spelbolagen att kunna erbjuda ett för spelaren tillräckligt intressant spelutbud samt verka under ett stabilt och förutsägbart regelverk - i syfte att upprätthålla kanaliseringen och konsumentskyddet.

⁵ SOU 2017:30 Del 1 sid 316.

⁶ 20Si1168.

En hög andel spel hos licensierade aktörer är grunden för hela det svenska licenssystemets existens och överlevnad. Om spelet hos de licensierade aktörerna minskar och samtidigt ökar hos de olicensierade uppstår de facto ett minskat konsumentskydd. Vi ser redan nu tyvärr tecken på att seriösa licensierade spelaktörer lämnar den svenska spelmarknaden till följd av den strikta regleringen. Paf är djupt oroad att den tillfälliga förordningen är början på slutet för det svenska licenssystemet och kommer leda till att konsumentskyddet helt urholkas.

2.4 Insättningsgränsen bör ändras till en förlustgräns

Paf vidhåller att den föreslagna insättningsgränsen om 5000 kronor per vecka bör ändras till en förlustgräns för att ha önskad effekt.

Det rimliga ur konsumentskyddshänseende är det belopp som kunden förlorar av sina egna pengar, exklusive ev. vinster som kunden har vunnit under sitt spelande. Kundernas beteende vid onlinespel är vanligen så att kunden tar ut sina vinster till sitt eget bankkonto, vissa väljer att sätta in på nytt och spela igen medan andra använder pengarna till annat. En begränsning i form av insättning kan riskera leda till att kunderna i högre grad lämnar kvar vinster på spelkontot för att spela upp dem istället för att ta ut pengarna vilket inte bidrar till att skydda konsumenterna. Om istället en förlustgräns tillämpas kan kunderna ta ut ev. vinster utan att det förhindrar dem från att sätta in igen och det uppstår således ingen mental spärr att ta ut vinsterna. En förlustgräns ger vidare en mer rättvisande och tydlig bild över hur mycket pengar en kund kan spela bort under en viss tidsperiod vilket torde ha varit lagstiftarens syfte. En insättningsgräns säger egentligen inget om hur mycket personen kan förlora på spel.

Paf kan inte nog framhålla vikten av att nuvarande insättningsgräns ändras till en förlustgräns. Vid den tidpunkt tillräckliga åtgärder vidtas för att säkerställa kanalisering till licensierade operatörer ser Paf också att denna förlustgräns skall vara nationellt reglerad - d.v.s. en vald gräns skall omfatta samtliga spelföretag för att uppnå ett optimalt konsumentskydd. På detta sätt skulle förlustgränsen gälla hos samtliga spelföretag som verkar under det svenska licenssystemet och därmed bli mer verkningsfull istället för att spelare kan förflytta sig bland de olika aktörerna. Beloppsnivån för en sådan förlustgräns måste noggrant övervägas med hänsyn till reella möjligheter att utestänga de olicensierade aktörerna.

2.5 Samtliga spelare ska begränsa sin inloggningstid

Paf har i sitt tidigare remissvar kommenterat förslaget om tidsgränser för inloggning. Paf ser att det kan bli svårt för kunderna att uppskatta en rimlig gräns och om gränsen sätts till en för kort tid riskerar det bidra till att kunderna söker sig till andra och olicensierade aktörer för att fortsätta spela. Paf ser även tekniska utmaningar med att implementera denna funktion med tanke på den korta tidsperiod som finns till förfogande.

Paf vidhåller att det presenterade förslaget i 5 § tredje stycket, om det bibehålls, bör skrivas om i enlighet med de tidsramar som gäller för ändring av insättningsgränser enligt spellagen 14 kap. 7 § och Spelförordningen 11 kap. 3 §. En annan tidsgräns för ändring av inloggningstid jämfört med

vad som gäller för ändring av insättningsgräns är inte motiverad och skulle dessutom vara förvirrande för spelkunderna.

Nuvarande skrivning 5 § tredje stycket.

5 §

“Om en spelare väljer att förkorta en inloggningstid som har begränsats enligt första stycket ska ändringen börja gälla omedelbart. Om spelaren väljer att förlänga inloggningstiden ska ändringen börja gälla vid nästa månadsskifte, dock tidigast efter 72 timmar. “

Paf anser att detta stycke bör ändras till följande:

“Om spelaren väljer att förkorta en inloggningstid som har begränsats enligt första stycket ska ändringen börja gälla omedelbart. Om spelaren väljer att förlänga inloggningstiden ska ändringen börja gälla tidigast efter 72 timmar.”

2.6 Övrigt

Det kan noteras att den uppdelning som lagstiftaren gör genom att skilja mellan nätkasino och vadhållning i realiteten endast får effekt för de fåtal spelbolag som har separat spelplånbok eller separat insättningsgräns för kasinospel. Det allra flesta spelbolag har en gemensam spelplånbok inklusive insättningsgräns för vadhållning och kasinospel. Kunden gör vanligen en insättning till ett spelkonto på spelsidan, inte olika insättningar för olika spelformer. Det är under den korta tid som finns till förfogande inte tekniskt möjligt att bygga en sådan uppdelning av insättningar för att kunna applicera gränsen på enbart kasinospel. Således kommer den tillfälliga insättningsgränsen, oaktat regeringens reviderade Förslag, fortsättningsvis appliceras för både kasinospel och vadhållning hos de flesta spelbolag. Endast ett fåtal spelbolag, dock de största på marknaden, såsom Svenska Spel och ATG verkar kunna dra nytta av och gynnas av det undantag som Förslaget innebär. En eventuell önskad effekt för att förbättra kanaliseringen och få spelarna att stanna kvar på licensierad vadhållning genom det reviderade förslaget kommer således knappast att uppnås.

Sammantaget anser Paf att Förslaget i sin helhet utgör ett reellt hot mot det svenska licenssystemet och dess skyddsmekanismer för en sund och långsiktigt hållbar spelmarknad.

Paf står gärna till förfogande för fortsatt dialog eller frågor i ärendet, vänligen kontakta undertecknad.

Med vänliga hälsningar,

PAF CONSULTING ABP

Christer Fahlstedt, vd

